

Elementary English

প্রাথমিক ইংৰাজী

TESS
India

Community resources for English

ইংৰাজীৰ বাবে সমাজৰ সমলসমূহ

Teacher Education
through School-based
Support in India
www.TESS-India.edu.in

অনুবাদ আৰু অভিযোজন : ৰাজ্যিক শিক্ষা-গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ, অসম

<http://creativecommons.org/licenses/>

TESS-India (Teacher Education through School-based Support) aims to improve the classroom practices of elementary and secondary teachers in India through the provision of Open Educational Resources (OERs) to support teachers in developing student-centred, participatory approaches. The TESS-India OERs provide teachers with a companion to the school textbook. They offer activities for teachers to try out in their classrooms with their students, together with case studies showing how other teachers have taught the topic and linked resources to support teachers in developing their lesson plans and subject knowledge.

TESS-India OERs have been collaboratively written by Indian and international authors to address Indian curriculum and contexts and are available for online and print use (<http://www.tess-india.edu.in/>). The OERs are available in several versions, appropriate for each participating Indian state and users are invited to adapt and localise the OERs further to meet local needs and contexts.

TESS-India is led by The Open University UK and funded by the UK government.

Video resources

Some of the activities in this unit are accompanied by the following icon: . This indicates that you will find it helpful to view the TESS-India video resources for the specified pedagogic theme.

The TESS-India video resources illustrate key pedagogic techniques in a range of classroom contexts in India. We hope they will inspire you to experiment with similar practices. They are intended to complement and enhance your experience of working through the text-based units, but are not integral to them should you be unable to access them.

TESS-India video resources may be viewed online or downloaded from the TESS-India website, <http://www.tess-india.edu.in/>. Alternatively, you may have access to these videos on a CD or memory card.

Version 2.0 EE15v2
Assam

Except for third party materials and otherwise stated, this content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

TESS-India is led by The Open University UK and funded by UK aid from the UK government

এই গোটটো কিহৰ বিষয়ে (What this unit is about)

প্রতিদিনে ইংৰাজী কথন আৰু লিখনৰ বাবে নতুন নতুন দিশ উন্মোচন কৰি ইংৰাজী শিক্ষণৰ ক্ষেত্ৰত আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ ওচৰ চাপিব পাৰে। এই গোটো তাকেই আলোকপাত কৰিছে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উদগনি দিবৰ বাবে এই দৈনন্দিন ইংৰাজীয়ে আমোদজনক শিক্ষণ সমলৰ যোগান ধৰিব পাৰে।

ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰতিটো অংশতে বিভিন্ন উদ্দেশ্যত বিভিন্ন প্ৰকাৰে ইংৰাজী ব্যৱহাৰ হয়। ডাঙৰ চহৰবোৰত মানুহে প্ৰতিদিনেই ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰে। পথ নিৰ্দেশনা, বিজ্ঞাপন, খবৰ কাগজ আৰু আলোচনী, এফ. এম. ৰেডিঅ', জনপ্ৰিয় সংগীত, চিনেমা সকলোতে ইংৰাজীৰ ব্যৱহাৰ দেখা যায়।

আঁওহটীয়া গাঁওবোৰত সৰ্বসাধাৰণে ইংৰাজী কমকৈ জানিলেও কিন্তু ইয়াক প্ৰায়ে ব্যৱহাৰ কৰে। দেশৰ প্ৰায়বোৰ ঠাইতে কিছুমান ইংৰাজী শব্দ যেনে - 'bus', 'car', 'phone', 'TV', 'radio', 'fridge' নাইবা 'school' এতিয়া প্ৰতিদিনে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দৰ অংশ হৈ পৰিছে। খাদ্যৰ পেকেট, টিকট আৰু কাপোৰত লগোৱা লেবেল আৰু সংগীতত আশা কৰাতকৈও বেছি লিখিত ইংৰাজী শব্দ আপুনি পাব পাৰে। প্ৰত্যেকখন গাঁৱৰে ওচৰৰ নগৰ বা মহানগৰৰ লগত বাছ বা ৰে'ল সেৱাৰ যোগাযোগ আছে। এই ঠাইবোৰলৈ মানুহ অহা যোৱা কৰে। ইংৰাজীৰ বাবে তেনেবোৰ লোক সমল হ'ব পাৰে। তেওঁলোকে গাঁৱৰ বাহিৰৰ মানুহৰ লগত যোগাযোগ কৰিবলৈ কেনেকৈ ইংৰাজী বা অন্য ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে তাৰ অভিজ্ঞতা বিনিময় কৰিব পাৰে।

শিক্ষক হিচাপে আপুনি আপোনাৰ সমাজ বা বৃহত্তৰ সমাজৰ পৰা শ্ৰেণীকোঠালৈ আপুনি ইংৰাজী আনিব পাৰে। আপুনি এনে কাম আৰম্ভ কৰাত সহায় হোৱাকৈ এই গোটটো সজোৱা হৈছে।

এই গোটত কি শিকিব পাৰিব (What you can learn in this unit)

- আপোনাৰ সমাজত ইংৰাজীৰ সমলবোৰ চিনাক্ত কৰিবলৈ শিকিব পাৰিব।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইতিমধ্যে ইংৰাজীৰ বিষয়ে কি জানে সেয়া জানিব পাৰিব।
- ইংৰাজী বিষয়টো শ্ৰেণীকোঠাৰ ভিতৰে বাহিৰে সংযোগ কৰি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব।

১) দৈনন্দিন ইংৰাজী কি? (1 What is everyday English?)

দৈনন্দিন ইংৰাজী কি আৰু ইয়াক কেনেকৈ সমল হিচাপে সমাজত ব্যৱহাৰ কৰাৰ এই চিন্তনৰ দ্বাৰাই আপুনি আৰম্ভ কৰিব পাৰিব।

ত্ৰি যা-কলাপ ১ : দৈনন্দিন ইংৰাজী কি? (Activity 1: What is everyday English?)

ভাৰতৰ প্ৰায়বোৰ সমাজত বিভিন্ন ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে। এইটোৰ অৰ্থ হ'ল বিদ্যালয়লৈ অহা বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে এটাতকৈ অধিক ভাষা কয়। আমাৰ সমাজত ইংৰাজী ভাষা এনেদৰে ব্যাপি আছে যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তেওঁলোকৰ দৈনন্দিন কথা-বতৰাত নিয়মীয়াকৈ কিছুমান ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰে। কিন্তু এইবোৰ ইংৰাজী শব্দ বুলি তেওঁলোক সজাগ নহয়।

আমাৰ দৈনন্দিন কথা বতৰাত কিছুমান সাধাৰণ বস্তু আৰু কামত আমি প্ৰায়ে ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰো। উদাহৰণস্বৰূপে, চহৰত বাস কৰা সকলে holiday পায়, আমি factory বা office ত কাম কৰোঁ, আমি Bag ভৰ্তি কিতাপ, pencil আৰু পানীৰ bottle লৈ school লৈ যাওঁ, ৰাস্তাৰ ওপৰত bus ৰে ভ্ৰমণ কৰোঁ। আনকি যিসকলে চহৰত বাস নকৰে তেওঁলোকেও বহুতো ইংৰাজী শব্দ জানে। উদাহৰণস্বৰূপে, 'post office' আৰু 'bus stop' শব্দবোৰ ভাৰতৰ সকলো ঠাইৰ মানুহে বুজি পায়। আমাৰ নতুন ৰাস্তা কিছুমানত পথৰ কৰ বা 'tax' সংগ্ৰহ কৰে। এই শব্দবোৰৰ অৰ্থ বহুতো মানুহে শিকিছে। তেওঁলোকক এই শব্দবোৰৰ অৰ্থ কোনেও ব্যাখ্যা নকৰাকৈয়ে তেওঁলোকে শব্দবোৰ ইংৰাজীত ক'বলৈ শিকিছে।

আপুনি দৈনন্দিন ব্যৱহাৰ কৰা কি কি ইংৰাজী শব্দ জানে? তাৰ এখন তালিকা প্ৰস্তুত কৰক আৰু শ্ৰেণীকোঠাত ব্যৱহাৰ কৰা শব্দবোৰত চিন দিয়ক। আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে এই শব্দবোৰ জানেনে? তালিকাত থকা কোনবোৰ শব্দ তেওঁলোকে জানে সেইবোৰ স্পষ্ট কৰক। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে সমাজত দেখা তথা শুনা কথাৰ পৰা ইংৰাজী বুজিবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু তেওঁলোকে অৰ্থ বুজাত মন দিয়ে। তেওঁলোকে পাহৰি যাব পাৰে যে তেওঁলোকে ভাষাটো শিকি আছে। যেতিয়া আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু নিজৰ জ্ঞানক ভিত্তি কৰি দৈনিক ব্যৱহাৰত ইংৰাজীৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰিব, তাৰদ্বাৰাই আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শুদ্ধ ইংৰাজী শিকনত সহায় কৰা হ'ব—তেওঁলোকে শ্ৰেণীকোঠাৰ বাহিৰেও বাস্তৱ পৃথিৱীত ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব।

ত্ৰি য়া-কলাপ ২ : দৈনন্দিন ইংৰাজী — এক পৰিকল্পিত ত্ৰি য়া-কলাপ (Activity 2: Everyday English – a planning activity)

আপোনাৰ নিজৰ সমাজখনৰ বিষয়ে ভাবক আৰু তলত দিয়া কোনটো ইংৰাজী সমলক আপুনি আৰু আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে গ্ৰহণ কৰিব পাৰে সেইটো নিৰ্ণয় কৰক।

- আলোচনী
- বাতৰি কাকতৰ প্ৰবন্ধ, নিবন্ধ ইত্যাদি
- বিজ্ঞাপন বিলাক
- খেল সংবাদ
- জনপ্ৰিয় গীত
- ৰেষ্টুৰেণ্টৰ খাদ্য তালিকা
- বাটৰ সংকেত
- দোকানৰ নামফলক
- পৰ্যটকক তথ্য সৰবৰাহ কৰা পুস্তিকা
- মানচিত্ৰ
- টিকট
- কমিক্ বা কৌতুকপূৰ্ণ ছবি থকা কিতাপ
- শুভেচ্ছা কাৰ্ড
- বছৰ সময় তালিকা
- টি-চাৰ্ট
- কেলেণ্ডাৰ
- খাদ্য নাইবা ঔষধ মেৰিয়াই থোৱা কাগজ
- চিনেমা
- ৰেডিঅ’
- টেলিভিছন
- ইণ্টাৰনেট

পাছৰ কেইসপ্তাহমানৰ বাবে এখন সৰু নোট বহী লগত লৈ ফুৰিব। আপোনাৰ সমাজত দেখা, শুনা ইংৰাজী শব্দবোৰ বহীখনত লিখি যাব। ১ নং ত্ৰি য়া-কলাপত প্ৰস্তুত কৰা তালিকাত এইবোৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰি যাওক। আপুনি চিনাক্ত কৰিব নোৱাৰা শব্দ যদি পায়, তাৰ অৰ্থ উলিয়াবৰ বাবে অভিধান ব্যৱহাৰ কৰক। শব্দবোৰ শিকাত সহায় হ’বৰ বাবে সংজ্ঞাবোৰ নোট বহীত লিখক। নিৰ্দিষ্ট এনে কোনো স্থান আছে নেকি য’ত ইংৰাজী বেছিকৈ শুনা বা কোৱা দেখিবলৈ পোৱা যায়। এই ঠাইবোৰ কি কি? এনে স্থানত ইংৰাজী যথেষ্টভাৱে ব্যৱহাৰ হোৱা আপুনি দেখিছে বা শুনিছে বুলি কিয় ভাবিছে? দৈনন্দিন ব্যৱহাৰ হোৱা ইংৰাজীৰ কিছুমান উদাহৰণ চিত্ৰ ১ত দিয়া হৈছে যাতে আপোনাক কিছু ধাৰণা দিব পৰা যায়।

Figure 1 Examples of English in the community: (a) on packaging; (b) in an advert for mobile phone services; (c) on children's T-shirts; (d) in an advertisement on a village wall; (e) on a bilingual sign in a school; (f) on a street sign.

আপুনি এবাৰ তালিকাখন প্ৰস্তুত কৰাৰ পাছত তাক পুনৰীক্ষণ কৰক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল এই ঠাইবোৰত ইংৰাজীৰ মুখামুখি হ'ব পৰাকৈ উপযুক্ত হৈছেনে নাই ভাবি চাওক। ভাষাটোৰ সৈতে তেওঁলোক পৰিচিত হ'বনে? আপোনাৰ ভাষাৰ পাঠত শিকোৱা কিছুমান শব্দ আৰু খণ্ডবাক্য স্থানীয় পৰিৱেশতো ব্যৱহাৰ হয়নে? যিবোৰ শব্দ আপুনি গোটাইছে, তাৰপৰা কিছুমান উদাহৰণ শ্ৰেণীত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰেনে?

আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ চৌপাশে থকা সমাজৰ সমলবোৰৰ ব্যৱহাৰৰ বিষয়ে শিকিবলৈ 'Using local resources' (স্থানীয় সমলৰ ব্যৱহাৰ) পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰক। সমল নং ১ চাওক।

২) আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কিমান ইংৰাজী জানে সেইটো জানি লওক

(2 Find out how much English your students know)

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ইতিমধ্যে আপুনি ভবাতকৈ সম্ভৱ বেছিহে ইংৰাজী জানে। ঘটনা অধ্যয়ন ১ ত এজন শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কিমান ইংৰাজী জানে সেইবিষয়ে বুজি লৈছে।

ঘটনা অধ্যয়ন ১ : মনোজ কুৰ্মীয়ে তেওঁৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ইংৰাজীৰ বিষয়ে কি জানে সেই বিষয়ে প্ৰথমতে বুজি লৈছে (Case Study 1: Manuj Kurmi learns what his students know about English)

মনোজ কুৰ্মী ডিব্ৰুগড়ৰ এখন চাহ বাগিছাৰ স্কুলৰ প্ৰথম আৰু তৃতীয় শ্ৰেণীত পঢ়োৱা এজন শিক্ষক। তেওঁ অসমীয়া আৰু হিন্দী ভাষা কয় যদিও তেওঁৰ স্থানীয় ভাষা 'চাদৰী'ৰ সামান্য জ্ঞান আছে।

মই পঢ়োৱা বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী অতি দুখীয়া পৰিয়ালৰ, আৰু বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰী এনেকুৱা পৰিৱেশৰ পৰা অহা য'ত ছপা সামগ্ৰী অতি কম। মই যদি মহানগৰত শিক্ষকতা কৰিলোঁহেঁতেন তেতিয়া মই ভাবিলোঁহেঁতেন যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ঘৰত ইংৰাজী ভাষা কোৱা শুনিছে নাইবা তেওঁলোকৰ পিতৃ-মাতৃয়ে ইংৰাজী বাতৰি কাকত পঢ়ে। মই কিন্তু ভবা নাছিলোঁ যে মই পঢ়োৱা এই গাঁওখনৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়েও নিজা পৰিৱেশত ইংৰাজী শিকিব পাৰে! মোৰ ভুল হৈছিল।

এদিন মই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে খেলি ভাল পোৱা এবিধ খেলৰ নাম ক'বলৈ দিলোঁ। সকলোৱে একেলগেই উত্তৰ দিলে 'ট্ৰি কেট' (Cricket)। মোক আচৰিত কৰি তেওঁলোকে ট্ৰি কেটৰ লগত জড়িত বহুতো ইংৰাজী শব্দ ক'লে। সেয়ে এই শব্দবোৰ মই ব'ৰ্ডত লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিলোঁ। অলপ সময়ৰ পাছত তালিকাখন ইমানেই দীঘল হ'ল যে মই টোকা বহীত লিখা আৰম্ভ কৰিলোঁ। কেইদিনমানৰ ভিতৰত এই তালিকাখনত ট্ৰি কেটৰ লগতে অন্যান্য খেলৰ শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যও অন্তৰ্ভুক্ত হ'ল।

সেই সপ্তাহৰ শেষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইতিমধ্যে জনা এশতকৈও অধিক শব্দৰ তালিকা মই প্ৰস্তুত কৰিলোঁ। বজাৰত ব্যৱহৃত শব্দ, বৃত্তিৰ বাবে ব্যৱহৃত শব্দ আৰু যাতায়ত আৰু যান-বাহনৰ লগত সম্পৰ্কিত শব্দও এই তালিকাত অন্তৰ্ভুক্ত হ'ল। কিয়নো তেওঁলোকৰ পিতৃ-মাতৃ বা পৰিয়ালৰ অন্য কোনো সদস্য কোনোবা ট্ৰাক চালক (truck driver), ৰখীয়া (guard) আৰু ট্ৰান্সপোর্ট/পৰিবহন কৰ্মী (transport workers)। তেওঁলোকে জনা কিছুমান শব্দ যেনে - 'Jeep', 'tyre', 'brake', 'light' আৰু কিছুমান শব্দ যান-বাহনৰ তত্ত্বাৱধানৰ লগত জড়িত। যেনে - 'wash', 'polish', 'water', 'air', 'petrol', 'nut', 'bolt' আৰু 'pana' মই শেষৰ শব্দটো জনা নাছিলোঁ। কিন্তু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বৰ্ণনা আৰু ভঙ্গিমাৰ পৰা মই বুজি পালোঁ যে সেইটো তেওঁলোকে spanner ৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দ। তাৰপাছত তেনেধৰণৰ কিছুমান ইংৰাজী শব্দ মই তেওঁলোকক চিনাকি কৰাই দিলোঁ।

সোনকালেই মোৰ কেইবাখনো তালিকা প্ৰস্তুত হ'ল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনত সহায় হোৱাকৈ সেইবোৰ শব্দ কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি তাৰ উপায়ৰ কথা মই চিন্তা কৰিলোঁ। প্ৰথমতে মই তালিকাখন ভালকৈ পঢ়িলোঁ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পাঠত সেই শব্দবোৰ পাওঁ নেকি মন কৰি গ'লোঁ। পাঠ্যপুথিৰ পৰা পাঠ পঢ়াওঁতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইতিমধ্যে জনা শব্দবোৰ তেওঁলোকক কেনেকৈ মনত পেলাই দিব পাৰি সেইবিষয়ে মই খুউব ভাবিবলৈ ল'লোঁ।

চিন্তন (Pause for thought)

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইতিমধ্যে জনা শব্দৰ তালিকা মনোজ কুৰ্মীয়ে প্ৰথমেই ব'ৰ্ডত লিখিছিল। কিন্তু এই তালিকা বাঢ়ি বাঢ়ি গৈ থাকিল। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে নিজৰ সমাজত প্ৰচলিত আৰু তেওঁলোকে চিনি পোৱা ইংৰাজী শব্দৰ তালিকা প্ৰস্তুতকৰণৰ আপুনি কিবা উপায় চিন্তা কৰিব পাৰেনে? ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনক দৃঢ় কৰিবৰ বাবে এই তালিকা আপুনি কেনেকৈ প্ৰস্তুত কৰিব?

- আপুনি শ্ৰেণীকোঠাৰ বেৰত শব্দ আৰু ছবিৰ তালিকা সজাই থ'ব পাৰিবনে?
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত নিয়মীয়াকৈ পুনৰালোচনা কৰিবৰ বাবে ইংৰাজী প্ৰসঙ্গ পুথি (English reference book) এখন আপুনি প্ৰস্তুত কৰি থ'ব পাৰিবনে?
- এনেধৰণৰ ট্ৰি য়া-কলাপ কৰিবলৈ আপুনি কি বাধাৰ সন্মুখীন হ'ব পাৰে?

ত্রি য়া-কলাপ ৩ : আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল কি কি ইংৰাজী শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যৰ সৈতে পৰিচিত সেয়া বাছি উলিয়াওক (Activity 3: Find out what English words and phrases your students are familiar with)

আপুনি মন কৰিছেনে যে আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল ইতিমধ্যেই কিছুমান শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যৰ লগত পৰিচিত ১ নং টেবুলখন চাওক আৰু বাওঁফালে থকা 'বিষয়'বোৰ আলোচনা কৰোঁতে আপুনি কি কি শব্দ বা খণ্ডবাক্য ব্যৱহাৰ কৰে ভাবক।

টেবুল ১ : এই বিষয়বোৰৰ লগত জড়িত যিকোনো ইংৰাজী শব্দ আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে জানেনে ?

Topic	Examples of English words or phrases
Cricket or other games	Bat, ball, game, out, team, point, score, stadium, field
Jobs that people have	Police, teacher, guard, driver, doctor, nurse, engineer
Vehicles we use, and related words	Bus, car, scooter, train, cycle, petrol
Houses and the things in them	Gate, door, bed, TV, computer, kitchen, phone, bulb, light, current
Tools we use	Hammer, tape, pencil, rubber
What we eat and drink	Cool drink, juice, bread, biscuit
Forms of entertainment	Film, actor, dance, music, singer
Computers, technology and mobile phones	Computers, text message, mobile phones
Medicine	Prescriptions, cough syrup, vitamin, tonic

এই বিষয়বোৰৰ লগত জড়িত আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে জনা বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যৰ এখন তালিকা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যিকোনো ভাষাত প্ৰস্তুত কৰিবলৈ কওক। এই শব্দ আৰু খণ্ডবাক্য কিছুমান ইংৰাজী ভাষাৰ নেকি ?

টেবুল ১ ৰ সোঁহাতৰ উদাহৰণবোৰৰ লগত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে দিয়া শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যবোৰ তুলনা কৰক। টেবুল ১ ৰ প্ৰতিলিপি (Copy) ব্যৱহাৰ কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কোৱাবোৰত চিন দিয়ক। তেওঁলোকে সেইটো বেলেগ ধৰণেও কয়, যেনে ঘটনা অধ্যয়ন ১ ৰ **pana/spanner**। তেওঁলোকে আন কিবা ইংৰাজী শব্দ ব্যৱহাৰ কৰিছিল নেকি ?

আপোনাৰ স্কুলৰ অন্য বিষয়ৰ শিক্ষক সকলৰ লগত এইধৰণৰ ত্ৰি য়া-কলাপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক। এনে কৰিলে আপোনাৰ ত্ৰি য়া-কলাপসমূহ অধিক মনোগ্ৰাহী হ'ব। ত্ৰীড়া বিষয়ৰ শিক্ষকসকলে প্ৰায়ে ইংৰাজী শব্দ বা বাক্য ব্যৱহাৰ কৰে। যেনে - 'Run' বা 'Stand in a line!'. ঠিক তেনেদৰে, বিজ্ঞানৰ শিক্ষকসকলেও বিজ্ঞানৰ সা-সৰঞ্জামৰ নামবোৰ ইংৰাজীতেই কয়। যেনে - 'microscope' আৰু স্বাস্থ্য আৰু স্বাস্থ্য বিজ্ঞানৰ বিষয়ে যিসকল শিক্ষকে আলোচনা কৰে বা পঢ়ায় তেওঁলোকেও ইংৰাজী শব্দ যেনে - 'antiseptic', 'bandage' আদি ব্যৱহাৰ কৰে। এনেদৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইংৰাজী আৰু অন্য বিষয়ো একেলগে শিকে।

আপুনি আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে লগলাগি প্ৰস্তুত কৰা ইংৰাজী শব্দৰ তালিকাৰে এখন শব্দৰ দেৱাল (word wall) বনাব পাৰে। ৬ ৰ পৰা ৮ টা শব্দ ডাঙৰ ডাঙৰ বৰ্ণৰে লিখক আৰু শ্ৰেণীকোঠাৰ বেৰত সেইবোৰ লগাই থাওক। সেই শব্দবোৰ সঘনাই দেখি থাকি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল সেই শব্দবোৰৰ লগত পৰিচিত হৈ পৰিব। সপ্তাহত এবাৰকৈ এই তালিকা আপুনি সলাই থাকিব পাৰে।

৩) ইংৰাজী শব্দৰ আৱিষ্কাৰ (3 Discovering English words)

এতিয়া এই ত্ৰি যা-কলাপটো কৰিবলৈ চেষ্টা কৰকচোন।

ত্ৰি যা-কলাপ ৪ : সমাজত ইংৰাজীৰ ব্যৱহাৰ (Activity 4: English in the community)

অতীজৰে পৰা আমাৰ স্থানীয় ভাষাবোৰতো ইংৰাজী ব্যৱহাৰ হৈ আহিছে। বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইংৰাজী যে কৈ আছে সেইটোৰ প্ৰতি সজাগ নোহোৱাকৈয়ে ইংৰাজী কয়। আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক তেওঁলোকৰ সমাজত ইংৰাজী ভাষাৰ প্ৰতি অধিক সচেতন কৰি তুলিব পৰা বহুত পথ আছে। প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকে চেষ্টা কৰি চোৱা কেইবাটাও ত্ৰি যা-কলাপৰ উদাহৰণ ইয়াত দিয়া হৈছে।

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক ৰে'লৱে ষ্টেচনলৈ লৈ যাওক। ষ্টেচনৰ ফলকবোৰত ইংৰাজীত লিখা কথাবোৰ মন কৰক আৰু সেইবোৰৰ অৰ্থ আলোচনা কৰক।
- দাঁত ঘৰা পেষ্টৰ বিজ্ঞাপনৰ 'Brush your teeth every day.' ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক দেখুৱাওক। 'tooth' আৰু 'teeth' ৰ বহুবচন ৰূপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।
- সমাজত কোৱা ইংৰাজী শব্দৰ বিষয়ে মন কৰিবলৈ তেওঁলোকক এসপ্তাহৰ বাবে ঘৰুৱা কাম (home work) দিয়ক। উদাহৰণস্বৰূপে, বাতৰি কাকত, আলোচনী, বিজ্ঞাপন, চিনেমাৰ টিকট, পথৰ বাবে নিৰ্দেশনা যেনে - 'entry', 'exit', 'ticket', 'toilet' নাইবা গাড়ী-মটৰৰ বাবে ব'ৰ্ডত লিখা নিৰ্দেশনা; যেনে - 'No parking', 'One way', 'No entry'। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল যিবোৰ শব্দৰ লগত পৰিচিত আৰু যিবোৰৰ লগত পৰিচিত নহয় তেনেবোৰ শব্দৰ বিষয়ে শ্ৰেণীকোঠাত আলোচনা কৰক।
- টি-চাৰ্টবোৰত ইংৰাজীতে কিছুমান কথা লিখা থাকে। কাপোৰবোৰত ইংৰাজীত লিখা লেবেল (label) বিচাৰক আৰু তাত থকা শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যৰ অৰ্থৰ বিষয়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত কথা পাতক।
- বিদ্যালয় ঘৰটোত দেখা বা শুনা ইংৰাজী শব্দ লিখি ৰাখিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক কওক।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক ৰেডিঅ'ৰ ইংৰাজী প্ৰচাৰ শুনিবলৈ কওক। যদি তেওঁলোকে অৰ্থবোৰ ভালকৈ বুজিও নাপায়, তথাপি এনেদৰে শুনি থকাৰ ফলত তেওঁলোক লাভৱান হ'ব। এনে কৰিলে তেওঁলোকে বিহাসযোগ্যভাৱে ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰিব আৰু ৰেডিঅ'ত চিনাকি শব্দ বা খণ্ডবাক্য শুনি আনন্দ লাভ কৰিব পাৰিব।

এই উদাহৰণবোৰৰ পৰা এটা উদাহৰণ বাছি উলিয়াই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ লগত তাক কৰি চাবলৈ যত্ন কৰক। ত্ৰি যা-কলাপটো কৃতকাৰ্য কৰিবৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক কিদৰে সংগঠিত কৰিব বা শ্ৰেণীকোঠা কেনেকৈ সজোৱাৰ প্ৰয়োজন হ'ব? আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ত্ৰি যা-কলাপত কেনেধৰণে ভাগ লৈছে তাৰ মান নিৰূপণ কৰিবৰ বাবে আপুনি কি মান নিৰ্ণায়ক ব্যৱহাৰ কৰিব? আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত ত্ৰি যা-কলাপ আগবঢ়াই নিয়ক। তেওঁলোকে কেনেকৈ সঁহাৰি জনাইছে? তেওঁলোকে আৰু বেছি ইংৰাজী পঢ়িছে বা শুনিছেনে? সেইটো আপুনি কেনেকৈ মূল্যায়ন কৰিব?

পাছৰটো ঘটনা অধ্যয়নত এগৰাকী শিক্ষয়িত্ৰীয়ে শ্ৰেণীকোঠালৈ এখন ইংৰাজী বাতৰি কাকত আনে। বহুতো ইংৰাজী কাকততে শিশু পঢ়ুৱৈৰ বাবে এখন পৰিপূৰিকা থাকে, যিখন আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবেও আমোদজনক হ'ব পাৰে।

ঘটনা অধ্যয়ন ২ : জোনালী বড়োৱে ইংৰাজী বাতৰি কাকতৰ এটা লেখা ব্যৱহাৰ কৰিছে (Case Study 2: Junali Boro uses an article from an English newspaper)

জোনালী বড়োৱে এখন বিদ্যালয়ৰ সপ্তম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক পঢ়ায়।

'The Hindu' কাকতৰ পৰিপূৰিকা খনৰ নাম 'Young world'। ইয়াত 'They have long legs' নামৰ এটা সৰু লেখা আছিল আৰু মই তাকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে বিচাৰি লৈছিলোঁ। মই ভাবিছিলোঁ মোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে দীঘলীয়া ঠেঙৰ সকলো প্ৰাণীৰ বিষয়ে শিকি আনন্দ পাব। সপ্তম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে এই লেখাটো অলপ কঠিন বুলি মই অনুভৱ কৰিছিলোঁ আৰু সেয়েহে মই নিজে কিছুমান শব্দ কিতাপৰ পৰা লৈছিলোঁ। উদাহৰণস্বৰূপে, মই 'crane' মানে কি নাজানিছিলোঁ কিন্তু মই 'vulnerable' ৰ অৰ্থটো মনত ৰাখিছিলোঁ। লেখাটোত কীট-পতঙ্গৰ পৰা চৰাই আৰু তাৰপাছত জন্তুৰ বিষয়ে কৈছিল। সেয়েহে মই ভাবিছিলোঁ যে মই সহায় কৰিলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে এই

লেখাটো বুজি পাব।

প্ৰথম পাঠত মই প্ৰথমৰ দুটা দফা ডাঙৰ ডাঙৰকৈ পঢ়িলোঁ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে অচিনাকী ইংৰাজী শব্দবোৰ তেওঁলোকৰ ঘৰুৱা ভাষাত বুজালোঁ। প্ৰথমৰ দফা দুটা আটাইতকৈ কঠিন আছিল যদিও ত্ৰ মাৰ্ঘয়ে ই সহজ হৈ আহিছিল। পাছৰটো পাঠত লেখাটোৰ প্ৰথম অংশ মই পুনৰ পঢ়ি ল'লোঁ আৰু তাৰপাছতহে পাছৰখিনি ত্ৰ মাৰ্ঘয়ে পঢ়িবলৈ ল'লোঁ।

'Cranefly' হৈছে ক্ষীণ দেহৰ এটা পতঙ্গ আৰু ইয়াৰ ঠেং যথেষ্ট দীঘল। ইয়াক তেওঁলোকে মাজে মাজে 'daddy long legs' বুলিও কয়। সিহঁত লাহে লাহে উৰে আৰু সেয়ে চিকাৰীয়ে সিহঁতক সহজে মাৰিব পাৰে। যেতিয়া সিহঁতে গছত বা মাটিত বহি জিৰণি লৈ থাকে তেতিয়া সিহঁতে অভ্যাসবশত হওক বা ঠেংবোৰ পোনাৰ বাবেই হওক ওপৰ তল কৰি থাকে।

ক'লা পাখিৰ 'Stilt' চৰাইটোৰ আটাইবোৰ চৰাইৰ ভিতৰতে দীঘল ঠেং আছে। ইয়াৰ গাটোতকৈ ঠেং বেছি দীঘল। ইয়াৰ উচ্চতাতকৈ যাঠি শতাংশ দীঘল ইয়াৰ ঠেং।

জিৰাফ আটাইতকৈ ওখ জন্তু। ইয়াৰ ঠেং আৰু ডিঙিৰ বাবেই ই আটাইতকৈ ওখ। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে 'daddy long legs' নামটোত বৰ আনন্দ পাইছিল। 'Cranefly' টো মই ব'ৰ্ডত আঁকি দিওঁতে তেওঁলোকৰ ধাৰণা স্পষ্ট হয়। 'up and down', 'bending', 'straightening their legs', 'habit' আদি শব্দ আৰু খণ্ডবাক্যবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে পৰিচিত আছিল। 'vulnerability to predator' - ৰ বিষয়ে থকা অংশ আৰু 'perching' (বহি থকা)ৰ ধাৰণা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বুজিবলৈ টান পাইছিল। মই লগে লগে সেইবোৰ তেওঁলোকৰ ঘৰুৱা ভাষাত বুজাই দিছিলোঁ।

এতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে 'insect' শব্দটোৰ লগতে আমাৰ পাঠ্যপুথিত থকা 'bird' আৰু 'animal' শব্দ দুটাও ক'বলৈ লৈছে।

চৰাইৰ বিষয়ে থকা অংশটোত গাটোতকৈ ঠেংবোৰ দীঘল কথাটো বুজাবলৈ মই মোৰ হাত আৰু আঙুলিবোৰ ব্যৱহাৰ কৰি ৪০, ৫০, ৬০ শতাংশ বুজাই দেখুৱাইছিলোঁ। তৃতীয়টো দফা পঢ়াৰ আগতে কিছুমান আমোদজনক ঘটনাও হৈছিল। এই দফাটো পঢ়াৰ আগতে মই তেওঁলোকক সুধিছিলোঁ "তোমালোকে ইতিমধ্যে দীঘল ঠেঙৰ পতঙ্গ আৰু চৰাইৰ নাম জানিলা। দীঘল ঠেঙৰ জন্তুটোৰ নাম কি জানানে?" বহুতো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে তৎক্ষণাত উত্তৰ দিলে 'জিৰাফ'। কোনোবাই ক'লে যে তেওঁ জিৰাফ টেলিভিছনত দেখিছে। তাৰপাছত মই যেতিয়া তেওঁলোকক ক'লোঁ যে খবৰ কাগজতো জিৰাফৰ কথাই লিখিছে তেওঁলোকে তেতিয়া স্মৃতিত ছলছুলকৈ খবৰ কাগজখন চাবৰ বাবে মোক ঘেৰাও কৰি ধৰিলে। বাতৰি কাকতত লিখা কথাটো শুদ্ধকৈ অনুমান কৰিব পৰাটো বাস্তৱিকতে যথেষ্ট আনন্দদায়ক!

(Adapted from Amritavalli, 2007)

চিন্তন (Pause for thought)

- জোনালী বড়োৱে সপ্তম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে খবৰ কাগজৰ এটা লেখা ব্যৱহাৰ কৰিছিল। তলৰ শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে এই ত্ৰি য়া-কলাপটো আপুনি কেনেকৈ উপযোগী কৰি তুলিব?
- ইংৰাজী আৰু ঘৰুৱা ভাষা ব্যৱহাৰ জোনালী বড়োৱাৰ বাবে ফলপ্ৰসূ আছিল বুলি ভাবেনে? কেতিয়া আৰু কিয় তেওঁ এইটো কৰাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে?
- চূড়ান্ত দফাটোত জোনালী বড়োৱে পৰ্যবেক্ষণক ভিত্তি কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ নতুন শব্দৰ জ্ঞানৰ মূল্যায়ন কৰিছিল বুলি আপুনি কেনেকৈ ভাবিব?

৪) স্বাভাৱিক জীৱনৰ ইংৰাজী (4 Real-life English)

এতিয়া এই ত্ৰি য়া-কলাপ দুটা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰকচোন।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৫ : ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰা ব্যক্তি — এক পৰিকল্পিত ত্ৰি য়া-কলাপ (Activity 5: People who use English – a planning activity)

ব্যক্তি গত বা বৃত্তিগত কাৰণত নিয়মীয়াকৈ ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰা ব্যক্তিক আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে চিনি পাব পাৰে। ভাষাটো ব্যৱহাৰৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ সচেতনতাক মূল হিচাপে লৈ ইংৰাজী শিকন শক্তি শালী কৰিব পাৰি। তলৰ কথাকেইটাক ভিত্তি কৰি আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক প্ৰ.১ সুধিবৰ বাবে আপুনি এটা ভাষা পাঠৰ পৰিকল্পনা কৰক। পাঠ আৰম্ভ কৰাৰ আগতে তলৰ কথা কেইযাৰ ব'ৰ্ডত লিখি ল'লে আপোনাৰ সহায়ক হ'ব।

- তোমাৰ পৰিয়ালৰ কাৰোবাক ইংৰাজীত প্ৰ-পত্ৰ পূৰণ কৰা দেখিছানে? কিয় পূৰণ কৰিছিল- চালকৰ অনুজ্ঞাপত্ৰ পাবৰ বাবে নাইবা জন্মৰ প্ৰমাণ পত্ৰ পাবৰ বাবে নেকি? ইংৰাজী শব্দ আৰু অৰ্থবোৰ আলোচনা কৰা।
- তোমাৰ পৰিয়ালৰ কোনোবাই চিঠি পঠিওৱা বা গ্ৰহণ কৰা নাইবা ইংৰাজীত মেইল কৰা দেখিছানে? তুমি চিঠি গ্ৰহণ কৰি বা পঠিয়াই নাইবা ইংৰাজীত মেইল কৰি পাইছানে?
- পৰিয়ালত কাৰোবাক ইংৰাজীত ঠিকনা লিখা দেখিছানে? তোমাৰ ঠিকনাটো ইংৰাজীত লিখিব পাৰানে?
- ডান্ডৰে প্ৰেছত্ৰি পচন লিখা দেখিছানে? সেইখন ইংৰাজী নে স্থানীয় ভাষাত লিখিছিল?
- কাৰোবাক জৰিমনা ভৰাবৰ বাবে পুলিচে চালান লিখা দেখিছানে? কি ভাষাত লিখিছিল?

দুটা স্তম্ভত এখন টেবুল প্ৰস্তুত কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক কওক। প্ৰথমটো স্তম্ভত তেওঁলোকে জনা ব্যক্তিৰ নামবোৰ লিখিব (যেনে - এজন চিনাকি ডান্ডৰ, এজন পুলিচ, তেওঁলোকৰ আইতাক ইত্যাদি) নাইবা তেওঁলোকে এই ব্যক্তি সকলৰ ছবিও আঁকিব পাৰে। দ্বিতীয়টো স্তম্ভত এই ব্যক্তি সকলে ইংৰাজীত কি লিখা বা পত্ৰ তেওঁলোকে দেখিছে সেয়া লিখিব। তেওঁলোকে তালিকা প্ৰস্তুত কৰোঁতে ব'ৰ্ডত লিখি থোৱা কথাবোৰৰ সহায় ল'ব পাৰে।

- আপোনাৰ পাঠ্যপুথিত ইয়াৰ ইংৰাজীৰ যিকোনো শব্দ বা বাক্য আছেনে? ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে প্ৰস্তুত কৰা টেবুল আৰু পাঠ্যপুথিৰ মাজত আপুনি কিবা সংযোগ ঘটাব পাৰিছনে?

দৈনন্দিন ইংৰাজীৰ ওপৰত ভাষাৰ পাঠ পৰিকল্পনাৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে প্ৰস্তুত কৰা টেবুল ব্যৱহাৰ কৰক। পাঠ্যপুথিৰ সৈতে আপুনি ক'ত সেইবোৰ সংযোগ কৰিব পাৰে মন কৰক।

চিন্তন (Pause for thought)

ইংৰাজী কোৱা কোনোবা ব্যক্তি ক, তেওঁলোকে কেনেকৈ ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰে সেই বিষয়ে শ্ৰেণীত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ আগত ক'বৰ বাবে মাতি অনাটো আপোনাৰ বা আপোনাৰ বিদ্যালয়ৰ কাৰোবাবৰ বাবে সম্ভৱ হ'বনে? ডান্ডৰ, ডাকোৱাল বা পুলিচ এজনৰ লগত যোগাযোগ কৰিব পাৰেনে? এই বৃত্তিবোৰত কেনেকৈ ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰা হয় এই উদাহৰণৰ সহায়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ভালকৈ বুজিব পাৰিব। এনে এজন অতিথিক সুধিবৰ বাবে শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে প্ৰশ্নও যুগুত কৰিব পাৰে। অতিথিজন যোৱাৰ পাছত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে তেওঁক ধন্যবাদ জনাই ইংৰাজীতে এখন সৰু চিঠি লিখিব পাৰে।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৬ : ইংৰাজী আৰু প্ৰযুক্তি (Activity 6: English and technology)

ভাৰতীয় সমাজত ইংৰাজী ভাষা আৰু ইয়াৰ বৰ্ণমালা দুইটাৰে ত্ৰ মাহৰে জনপ্ৰিয়তা বৃদ্ধি পাই আহিছে। ইয়াৰ কাৰণ হৈছে প্ৰযুক্তি ত ইংৰাজীৰ ভূমিকা। এতিয়াৰ দিনত প্ৰায় সকলোৰে এটা ম'বাইল ফোন আছে। মানুহে ম'বাইলৰ জৰিয়তে খবৰ লিখি পঠিয়ায়। ইয়াকে কৰিবলৈ যাওঁতে মানুহে ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰে। স্থানীয় ভাষা লিখোঁতেও ৰোমান (Roman) লিপিৰ ব্যৱহাৰ বাঢ়ি গৈছে।

আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক চিন্তনৰ উদ্ৰেক (brainstorming) ঘটায় দলীয়ভাৱে তলৰ প্ৰশ্নকেইটাৰ উত্তৰ কৰিবলৈ কওক। 'তোমালোক প্ৰত্যেকেই ইজনে সিজনৰ লগত আৰু পৰিয়ালৰ মানুহৰ লগত যোগাযোগ ৰাখা; পৰিয়ালৰ যিসকলৰ লগত তুমি থাকা আৰু যিসকল দূৰত থাকে সেইসকলৰ লগত তোমালোকে যোগাযোগ কেনেকৈ কৰা?'

শেষত প্ৰতিটো দলে নিজৰ চিন্তনৰ উদ্ৰেক প্ৰতি যাত সৃষ্টি হোৱা ভাব জনাব। আপুনি যেতিয়া দলগত প্ৰচেষ্টাত কৰা ত্ৰি য়া-কলাপ ব্যৱহাৰ কৰে, প্ৰতিটো দলৰ এজন ছাত্ৰ/ছাত্ৰীয়ে তেওঁলোকৰ ধাৰণাবোৰ লিখিবলৈ দায়িত্ব লোৱা উচিত। তেওঁলোকে এইটো নোট বহী বা ডাঙৰ কাগজত লিখিব পাৰে।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে দলগতভাৱে চিন্তা আৰু আলোচনা কৰি কাম কৰি থাকোঁতে আপুনি কোঠাটোৰ কেউকাষে ঘূৰা ফুৰা কৰক। তেওঁলোকৰ ধাৰণা, আলোচনা শুনক। যদি কোনোবাজনে এই কথাটো ভাবিবলৈ অসুবিধা পাইছে তেন্তে আপুনি তলৰ এটা বা দুটা প্ৰশ্ন ব্যৱহাৰ কৰি সহায় কৰক।

- তুমি টেলিফোন বা ম'বাইল ফোন ব্যৱহাৰ কৰানে?

- তুমি কেতিয়াবা লিখিত খবৰ পঠিওৱানে?
- তুমি কেতিয়াবা 'মুদ্ৰা লিখন' (Typewriter) যন্ত্ৰ দেখিছানে?
- তুমি কম্পিউটাৰ ব্যৱহাৰ কৰিছানে?
- তুমি বা তোমাৰ মা-দেউতাই বৈদ্যুতিন ডাক (ই-মেইল) ব্যৱহাৰ কৰেনে বা চিঠি লিখেনে?

মানুহে কেনেকৈ যোগাযোগ ৰক্ষা কৰে সেই বিষয়ে যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে লিখিবলৈ ল'ব তেতিয়া আপুনি সুধিব যে মানুহে এইবোৰ কাম কৰোঁতে কি ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে — ইংৰাজী, অসমীয়া নে আন স্থানীয় ভাষা নে এই সকলোবোৰ সানমিহলি কৰি ব্যৱহাৰ কৰে। তেওঁলোকে এই তথ্য সমূহীয়া আলোচনাৰে প্ৰদৰ্শন কৰা উচিত। তাৰপাছত সকলোবোৰ দল ভাঙি একেলগ কৰি প্ৰতিটো কামতে তেওঁলোকে কি ভাষা ব্যৱহাৰ কৰে আলোচনা কৰিবলৈ দিয়ক। কম্পিউটাৰৰ কী-বোৰ্ডৰ বাবে ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সহজ নেকি? বৰ্ণান্তৰিত অসমীয়া শব্দৰ (translated Assamese word) বাবে তেওঁলোকে ৰোমান লিপি ব্যৱহাৰ কৰেনে? শ্ৰেণীৰ আলোচনাৰ উত্তৰ ব'ৰ্ডত লিখি যাওক যাতে, তেওঁলোকে বেছিকৈ ইংৰাজী চাব আৰু শুনিব পাৰে।

চিন্তন (Pause for thought)

আপোনাৰ পাঠত প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰ কৰিব পৰা কিবা উপায় আছনে? ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কাৰোবালৈ বৈদ্যুতিন ডাক বা খবৰ লিখি পঠাব পাৰেনে? তেওঁলোকক শ্ৰেণীলৈ মাতি আনক নতুবা তেওঁলোক অহাৰ বাবে ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰক। আপুনি লেখাটো একেলগে ব'ৰ্ডত লিখিব পাৰে নাইবা আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাত যদি বেছি সংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী থাকে তেন্তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে লিখাটোৰ (text) খচৰা প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে। তাৰপাছত কোনোবা এজনে কম্পিউটাৰ বা ম'বাইলত লিখা কথাখিনি মুদ্ৰন বা টাইপ কৰিব পাৰে। খুউব লাজকুৰীয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সহজ কৰিবৰ বাবে ম'বাইল ফোনত মুদ্ৰন কৰিবলৈ বেছিকৈ সময় দি আপুনি সহায় কৰিব পাৰে।

ভি.ডি.অ'. : স্থানীয় সমল ব্যৱহাৰ (Video: Using local resources)

৫) সমাজলৈ অৰিহনাকৰূপে ইংৰাজী (5 Presenting English to the community)

পূৰ্বৰ ত্ৰি য়া-কলাপবোৰত আপুনি বিদ্যালয় সমাজখনত পৰ্যাপ্ত পৰিমাণে ব্যৱহাৰ হোৱা ইংৰাজীৰ বিষয়ে ভাবিছিল। লগতে এইবোৰক শ্ৰেণীকোঠালৈ কেনেকৈ প্ৰসাৰিত কৰিব, সেয়াও ভাবিছিল। আপুনি আৰু আপোনাৰ শ্ৰেণীটো সমাজত সোমাব পৰাৰ উপায়ো আছে।

ত্ৰি য়া-কলাপ ৭ : সমাজলৈ অৰিহনাকৰূপে ইংৰাজী (Activity 7: Presenting English to the community)

এখন ইংৰাজী সভা (English assembly) আপোনাৰ স্থানীয় সমাজক জড়িত কৰাৰ এক উপায়। বছৰত এবাৰ বা দুবাৰ এটা অনুষ্ঠানত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পিতৃ-মাতৃসকলক বিদ্যালয়লৈ মাতিব পাৰে বা এখন বিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অন্য এখন বিদ্যালয়লৈ নিব পাৰে। এই অনুষ্ঠানবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ছবিসহ লিখা কবিতাৰ প্ৰদৰ্শনী, য'ত ভাষা কাৰ্যৰ দিহা পৰামৰ্শও নিহিত হৈ থাকিব। নাইবা এই অনুষ্ঠান গীত, নৃত্য বা অভিনয় সন্ধিয়াও হ'ব পাৰে, য'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ইংৰাজীতে এটা গান গাব পাৰে বা সৰু নাটিকা এখন ইংৰাজীতে পৰিবেশন কৰিব পাৰে (নাটিকাখন এটা কবিতাও হ'ব পাৰে, যিটো অভিনয় কৰিব পাৰে বা কাহিনীৰ অংশবিশেষো হ'ব পাৰে। এইবোৰ পাঁচ বা দহ মিনিটৰ বেছি হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই)। গোটেই অনুষ্ঠানটো যে ইংৰাজীতে হ'ব লাগিব এনেকুৱা কথা নাই কিন্তু ইংৰাজীত প্ৰদৰ্শন কৰিবৰ বাবে সুযোগ থাকিব লাগিব।

আপুনি এনে অনুষ্ঠানৰ যেতিয়া পৰিকল্পনা কৰে, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিমন্ত্ৰণী পত্ৰ ইংৰাজী বা ঘৰুৱা ভাষাত লিখিব পাৰে। অনুষ্ঠানটোৰ প্ৰচাৰৰ বাবে তেওঁলোকে দুটা ভাষাত পোষ্টাৰ বনাই স্কুল আৰু সমাজৰ বিভিন্ন স্থানত লগাব পাৰে। অনুষ্ঠানটো পৰিচালনাত নিজৰ ভূমিকা পালনৰ ক্ষেত্ৰত শ্ৰেণীৰ প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী জড়িত হোৱাটো নিশ্চিত কৰক।

- কিছুমানে অতিথি সকলক ইংৰাজী বা ঘৰুৱা ভাষা ব্যৱহাৰ কৰি আদৰ্শ জনাব পাৰে (Good afternoon, Please come in, Please sit down)।
- কিছুমানে দুয়োটা ভাষাতে অনুষ্ঠানটো ঘোষণা কৰিব পাৰে। (Now, we will have a poem by class II students)
- Welcome আৰু thank you বুজাবলৈ কিছুমানে দুয়োটা ভাষাতে লিখা ফ্লেচ কাৰ্ড ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে নিজৰ কামবোৰ প্ৰস্তুত কৰি থাকোঁতে আৰু কি কৰি আছে সেইবিষয়ে মনোযোগী হৈ থাকোঁতে আপুনি জানিব পাৰিব যে তেওঁলোকৰ ভাষাৰ প্ৰয়োগ শক্তি শালী হৈ গৈ আছে। তাৰ লগে লগে নিজৰ প্ৰদৰ্শনৰ বিষয়ে শিকি আছে। এইখিনি কৰোঁতে তেওঁলোকে অন্য ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কথা শুনি থাকিও উপকৃত হ'ব পাৰে।

শ্ৰেণীৰ প্ৰতিজন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী ত্ৰি যা-কলাপত জড়িত হোৱাটো নিশ্চিত কৰক। শাৰীৰিকভাৱে অক্ষম বা লাহে ধীৰে শিকা সকলকো ত্ৰি যা-কলাপত সামৰি ল'ব।

তাৰপাছত অভ্যাগত সকলৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ধন্যবাদসূচক চিঠি লিখিব।

নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে বিদ্যালয়ত কি শিকিছে সেইটো চাবলৈ পিতৃ-মাতৃ সকল ব্যগ্ৰ হৈ থাকে। কিতাপৰ বাহিৰেও ল'ৰা-ছোৱালীয়ে কি শিকিছে সেই লৈও পিতৃ-মাতৃ বৰ অনিশ্চয়তাত থাকে। যেতিয়া তেওঁলোকে দেখিব যে নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ইংৰাজীত কথা কৈছে, ওমলা গীত গাইছে, গীত গাইছে, নাটক কৰিছে তেতিয়া তেওঁলোক গৌৰৱান্বিত হৈ পৰে। স্কুলৰ টোকা বহীত লিখি শিকা ইংৰাজীতকৈ যে বহুত বেছি ইংৰাজী শিকিছে সেইটো তেওঁলোকে বুজি পায়।

৬) সাৰাংশ (6 Summary)

ইংৰাজীত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পূৰ্ব জ্ঞান গঢ়ি তোলাৰ পথ এই গোটৰ জৰিয়তে আপুনি বিচাৰি পালে আৰু সমাজত ব্যৱহাৰ হোৱা ইংৰাজীক কেনেকৈ শ্ৰেণীকোঠালৈ আনিব পাৰি সেইটোও জানিব পাৰিলে। বিদ্যালয়ৰ সমাজখনত কেনেকৈ ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি আৰু শ্ৰেণীত কেনেকৈ ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰি ত্ৰি যা-কলাপ প্ৰস্তুত কৰিব পাৰি সেইবিষয়ে আপুনি চিন্তা কৰিছে। আপোনাৰ ইংৰাজী ভাষাৰ শ্ৰেণীত সমাজৰ ব্যক্তিক জড়িত কৰিব পৰা উপায়ো ভাবিছে। সমাজৰ ব্যক্তি যি কেনেকৈ নিজৰ জীৱন আৰু জীৱিকাত ইংৰাজী ব্যৱহাৰ কৰে সেইবিষয়ে ক'বলৈ মাতি নাইবা বিদ্যালয়ৰ ইংৰাজী সভাত তেওঁলোকক উপস্থিত থাকিবলৈ নিমন্ত্ৰণ দি হ'লেও তেওঁলোকক জড়িত কৰাৰ কথা আপুনি চিন্তা কৰিছে।

এই গোটটোৰ লগত সম্পৰ্ক থকা আন গোটসমূহ হ'ল -

- শ্ৰেণীকোঠাৰ ৰুটিন (Classroom routines)
- সৃজনমূলকভাৱে পাঠ্যপুথিৰ ব্যৱহাৰ (Using the textbook creatively)
- ইংৰাজী আৰু বিষয়বস্তুৰ সমন্বিতকৰণ (English and subject content integration)
- সৃষ্টিশীল কলাৰ জৰিয়তে ইংৰাজী শিকন (Learning English in the creative arts.)

সমলসমূহ (Resources)

সমল ১ : স্থানীয় সমল ব্যৱহাৰ (Resource 1: Using local resources)

কেৱল মাত্ৰ পাঠ্যপুথিয়েই নহয়, শিক্ষনত বহুতো শিকন সমল ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। বেলেগ বেলেগ সংবেদন (চক্ষুস, শ্ৰৱণ, স্পৰ্শ, গোল্ফ, স্বাদ) ব্যৱহাৰ কৰি যদি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিকোৱাৰ উপায় উলিয়াই লয় তেন্তে আপুনি বহু উপায় বিচাৰি পাব। আপুনি শ্ৰেণীকোঠাত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাকৈ আপোনাৰ চৌপাশে বহুতো সমল আছে আৰু সেইবোৰে আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনত যথেষ্ট সমৰ্থন দিব। কোনো খবৰ নোহোৱাকৈ যিকোনো বিদ্যালয়েই নিজা শিকন সমল যোগাৰ কৰিব পাৰে। স্থানীয়ভাৱে এই সমলবোৰ গোটৰ লাগে আৰু পাঠ্যত্ৰ ম আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ জীৱনৰ লগত সংগতি থকা হ'ব লাগে। কোনো বিষয়ত বিস্তৃত জ্ঞান থকা আৰু আপুনি ওচৰতে পোৱা মানুহ বিচাৰি ল'ব আৰু লগতে যথেষ্ট পৰিমাণে প্ৰাকৃতিক সমলো যোগাৰ কৰিব। ইয়ে আপোনাক স্থানীয় সমাজৰ লগত যোগাযোগ কৰাত সহায় কৰিব পাৰে, ইয়াৰ মূল্য প্ৰদৰ্শন কৰিব পাৰে, নিজৰ পৰিৱেশৰ বিচিত্ৰতা আৰু আপুৰুগীয়া গুণৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উদ্দীপিত কৰিব পাৰে। বিদ্যালয়ৰ ভিতৰতে হওক বা বাহিৰতেই হওক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনত এই সমলবোৰে গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে কাম কৰিব পাৰে।

শ্ৰেণীকোঠাটো আটক ধুনীয়াকৈ সজাওক (Making the most of your classroom)

মানুহে নিজৰ ঘৰটো যিমান পাৰি সুন্দৰকৈ সজাবলৈ বহু কষ্ট কৰে। আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কি পৰিৱেশত শিকিব লাগিব, সেই বিষয়ে আপুনি ভবা উচিত। আপুনি শ্ৰেণীকোঠা আৰু বিদ্যালয়খন আকৰ্ষণীয়কৈ সজাবলৈ যি কৰিব তাৰ এটা সদৰ্থক প্ৰভাৱ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ওপৰত পৰিব। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে বিদ্যালয়খন আমোদজনক আৰু আকৰ্ষণীয় কৰি সজাবৰ বাবে আপোনাৰ যথেষ্ট সুবিধা আছে। উদাহৰণস্বৰূপে আপুনি —

- পুৰণা আলোচনী আদিৰ পৰা পোষ্টাৰ বনাব পাৰে
- পঢ়াই থকা বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা বিভিন্ন হস্তশিল্পজাত বস্তু আৰু অন্যান্য সামগ্ৰী আনিব পাৰে
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে কৰা হাতৰ কামবোৰ সজাব পাৰে
- শ্ৰেণীকোঠাত প্ৰদৰ্শিত বস্তুবোৰ ইফাল-সিফাল কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নতুন শিকনৰ বাবে উৎসাহিত কৰিব পাৰে।

আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাত স্থানীয় পাৰ্গত লোকৰ সহায় (Using local experts in your classroom)

যদি আপুনি অংকৰ গণনা/সংখ্যা বা টকা পইচাৰ কথা শিকাইছে তেন্তে স্থানীয় কোনো পোছাক তৈয়াৰ কৰোঁতা বা দোকানীক শ্ৰেণীকোঠালৈ নিমন্ত্ৰণ দিয়ক। তেওঁলোকে কেনেকৈ নিজৰ কামত অংক ব্যৱহাৰ কৰে ব্যাখ্যা কৰিবলৈ অনুৰোধ কৰিব পাৰে। একেদৰে কলাত যদি নক্সা আৰু আকৃতিৰ বিষয়ে শিকাইছে তেন্তে আপুনি এগৰাকী মেহেন্দী অঁকা (বিয়াত) ব্যক্তিক নিমন্ত্ৰণ কৰি আনি বিভিন্ন আকৃতি, নক্সা, চানেকি ইত্যাদিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিবলৈ দিব পাৰে। শিক্ষাৰ লক্ষ্য যেতিয়া প্ৰত্যেকৰ বাবে স্পষ্ট হৈ থাকে তেতিয়া এনেদৰে নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ বাবে পাৰ্গত ব্যক্তিক মাতি শিকা কথাটো খুউব ভাল হিচাপে প্ৰতিপন্ন কৰাব পাৰে।

বিদ্যালয় সমাজৰ ভিতৰতে আপুনি পাৰ্গত লোক পাব পাৰে (যেনে- ৰাফনী আৰু বিদ্যালয়ৰ চকীদাৰ), যিয়ে নিজৰ অভিজ্ঞতাক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকনৰ লগত সংযুক্ত কৰিব পাৰে। উদাহৰণস্বৰূপে, কিমানজনৰ বাবে ৰাফনী লাগিব বা বতৰৰ অৱস্থাই কেনেকৈ বিদ্যালয় ভৱনত প্ৰভাৱ পেলাই সেইবিষয়ে তেওঁলোকৰ পৰা জানিব পাৰিব আৰু এইবোৰ কথাও শ্ৰেণীকোঠাৰ শিকন হ'ব পাৰে।

বাহিৰৰ পৰিৱেশৰ ব্যৱহাৰ (Using the outside environment)

শ্ৰেণীকোঠাৰ বাহিৰতো পাঠত ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাকৈ বহুতো সমল আছে। আপুনি বস্তুবোৰ গোটাৰ পাৰে নতুবা শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীকো গোটাৰলৈ ক'ব পাৰে। যেনে— গছৰ পাত, মকৰা, গছপুলি, পোকপৰুৱা, শিল বা কাঠ। বস্তুবোৰ গোটাই লৈ পাঠৰ প্ৰাসংগিকতা অনুযায়ী শ্ৰেণীত দেখুৱাই পাঠটো অধিক মনোগ্ৰাহী কৰি তুলিব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত আলোচনাৰ বাবে এই বস্তুবোৰ দিব পাৰে নাইবা শ্ৰেণীকাৰ্য হিচাপে এইবোৰৰ পৰীক্ষণ কাৰ্য অৰ্থাৎ, জীৱ থকা আৰু জীৱ নথকা বস্তুবোৰৰ শ্ৰেণীবিভাগ কৰিবলৈ দিব পাৰে। বহু, সময় নাইবা বিজ্ঞাপনৰ দৰেও সমল ল'ব পাৰে। বিজ্ঞাপনবোৰ যথেষ্ট পৰিমাণে পোৱা যায় আৰু স্থানীয় সমাজৰ-লোকসকলৰ লগতো প্ৰাসংগিক হয়। এইবোৰত থকা শব্দবোৰ চিনাক্ত কৰি সজাবলৈ দি এইবোৰক শিকন সামগ্ৰী হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি, ইহঁতৰ গুণগত মান নাইবা যাত্ৰাৰ সময় হিচাপ কৰিও ইয়াক শিকন সামগ্ৰী হিচাপে কৰিব পাৰি। বাহিৰৰ বস্তু শ্ৰেণীকোঠালৈ আনিব পাৰি। সেইদৰে আপোনাৰ শ্ৰেণীকোঠাকো বাহিৰলৈ সম্প্ৰসাৰণ কৰিব পাৰি। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বাহিৰলৈ নি বেছি শিকিব পৰাৰ সুবিধা দিয়াৰ বহু থল আছে—

শিকনৰ বাবে আপুনি যেতিয়া শ্ৰেণীটো বাহিৰত ল'ব, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে এনেকুৱা কাম কৰিব পাৰে—

- দূৰত্বৰ জোখ-মাপ
- বৃত্ত এটাৰ কেন্দ্ৰৰ পৰা সকলোতে দূৰত্ব সমান বুলি প্ৰদৰ্শন কৰি পাৰে
- দিনটোৰ বেলেগ বেলেগ সময়ত ছাঁ ৰ দীঘলটো ৰেকৰ্ড কৰিব পাৰে
- নিৰ্দেশ আৰু সংকেত গঠন।
- সাক্ষাৎকাৰ আৰু জৰীপ পৰিচালনা।
- সৌৰ ফলক চিনাক্ত কৰণ (Locating Solar Panels)
- শস্যৰ বৰ্দ্ধন আৰু বৰষুণ নিৰীক্ষণ

বাহিৰত তেওঁলোকৰ শিকন নিৰ্ভৰ কৰে বাস্তৱ অভিজ্ঞতাৰ ওপৰত আৰু হয়তো ই বেলেগ বিষয়লৈকো বদলি হ'ব পাৰে।

যদি আপোনাৰ বাহিৰৰ কামখিনি বিদ্যালয় চৌহদৰ পেলনীয়া বস্তুৰ লগত জড়িত, আপুনি যোৱাৰ আগতে বিদ্যালয় মুৰব্বীৰ পৰা অনুমতি লোৱাৰ প্ৰয়োজন; সময় ঠিক কৰক, নিৰাপত্তাৰ দিশটো চাই লওক আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিয়ম স্পষ্টকৈ শূনাওক কি শিকিব লাগিব। এই বিষয়ে আপুনি আৰু আপোনাৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল স্পষ্ট হ'ব লাগিব।

সমলবোৰ উপযোগী কৰি তোলাক (Adapting resources)

ইতিমধ্যে থকা সমলবোৰক আপুনি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে অধিক উপযুক্ত কৰি ল'ব পাৰে। প্ৰয়োজন হ'লে সমলবোৰ অলপ সাল-সলনি কৰি ল'ব পাৰে। দেখাত কথাটো সামান্য যেন লাগিলেও ই এটা ডাঙৰ পাৰ্থক্যৰ সৃষ্টি কৰিব পাৰে, যদিহে শ্ৰেণীৰ সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে ইয়াক শিকন হিচাপে দিবলৈ চেষ্টা কৰে। ঠাই আৰু মানুহৰ নাম অন্য ৰাজ্যৰ লগত সংগতি থকা হ'লে আপুনি সলাব পাৰে নাইবা গানত লিংগ পৰিৱৰ্তন ঘটাব পাৰে অথবা গল্পৰ জৰিয়তে শাৰীৰিকভাৱে বাধাগ্ৰস্ত ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগত পৰিচয় কৰাব পাৰে। এনেদৰে আপুনি সমলবোৰ অধিক সংগঠিত আৰু সঠিকভাৱে শিকনৰ উপযোগী কৰি ল'ব পাৰে। কামটো বেছি কাৰ্যকৰী কৰিবৰ বাবে আপুনি সহকৰ্মীৰ লগত আলোচনা কৰক : সমলবোৰ উপযুক্ত কৰি তোলা আৰু সৃষ্টি কৰাৰ মাজত আপোনাৰ দক্ষতাৰ সীমাবদ্ধতা থাকিব। আপোনাৰ কোনো এজন সহকৰ্মীৰ সংগীতত দক্ষতা থাকিব পাৰে নাইবা অন্য এজনৰ পুতলা বনোৱাত নাইবা বাহিৰৰ বিজ্ঞান জগতৰ দক্ষতা থাকিব পাৰে। আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলৰ লগত আপুনি ব্যৱহাৰ কৰা সামগ্ৰীসমূহৰ বিষয়ে ভাব-বিনিময় কৰিব পাৰে। বিদ্যালয়ত এটা উন্নত শিকন পৰিৱেশ গঢ়ি তোলাৰ ক্ষেত্ৰত আপোনাৰ সহকৰ্মীসকলে আপোনাক সহায় কৰিব পাৰে।

Additional resources

- Teachers of India classroom resources: <http://www.teachersofindia.org/en>
- 'Children talk their way into literacy' by Gordon Wells:
http://people.ucsc.edu/~gwells/Files/Papers_Folder/Talk-Literacy.pdf

References/bibliography

- Amritavalli, R. (2007) *English in Deprived Circumstances: Maximising Learner Autonomy*. Department of Linguistics, The English and Foreign Languages University, University Publishing Online, Foundation Books.
- Cummins, J. (undated) 'BICS and CALP' (online), Jim Cummins' Second Language Learning and Literacy Development Web. Available from: <http://iteachilearn.org/cummins/bicscalp.html> (accessed 2 July 2014).
- Cummins, J. (2000) *Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Bristol: Multilingual Matters.
- Gibbons, P. (2002) *Scaffolding Language, Scaffolding Learning: Teaching Second Language Learners in the Mainstream Classroom*. Portsmouth: Heinemann.
- Krashen, S. (1981) *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Oxford: Pergamon Press.
- Krashen, S. (1982) *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Oxford: Pergamon Press.
- Mohan, B. (1986) *Language and Content*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Mohan, B., Leung, C. and Davison, C. (eds) (2001) *English as a Second Language in the Mainstream: Teaching, Learning and Identity*. New York, NY: Longman.
- Wells, G. (2003) 'Children talk their way into literacy', published as 'Los niños se alfabetizan hablando' in García, J.R. (ed.) *Enseñar a escribir sin prisas ... pero con sentido*. Sevilla, Spain: Publicaciones MCEP. Available from: http://people.ucsc.edu/~gwells/Files/Papers_Folder/Talk-Literacy.pdf (accessed 8 July 2014).
- Wells, G. (2009) *The Meaning Makers: Learning to Talk and Talking to Learn*, 2nd edn. Bristol: Multilingual Matters.

Acknowledgements

This content is made available under a Creative Commons Attribution-ShareAlike licence (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>), unless identified otherwise. The licence excludes the use of the TESS-India, OU and UKAID logos, which may only be used unadapted within the TESS-India project.

Every effort has been made to contact copyright owners. If any have been inadvertently overlooked the publishers will be pleased to make the necessary arrangements at the first opportunity.

Video (including video stills): thanks are extended to the teacher educators, headteachers, teachers and students across India who worked with The Open University in the productions.